Af
Sveučilište u Zagrebu
Arhitektonski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Architecture

Doktorski studij
Doctoral Programme

Doctoral Programme in Architecture and Urban Planning

PHD student Aljosa Aaron Spaleta, mag.ing.arch.
Workshop chair dr. sc. K. Marasović & doc. dr. sc. D. Bačić
Proposed supervisor izv. prof. dr. sc. Marko Rukavina
Year November 2025

Integrated Conservation in Croatia's Spatial Planning System – a critical analysis (1950s–2020s) and model proposal

1950 – First Conference of Architects and Urbanists of Yugoslavia, Dubrovnik (book of papers). Early post-war platform aligning modern planning and heritage concerns.

1962 – 1st meeting of conservator and urban-planning institutes, Split. Formal interface of services: inventory/valuation linked to planning procedures.

1967 – "Protection of Cultural Monuments in Cities", Ohrid (Standing Conference of Yugoslav Cities). Urban-policy focus on tools for historic centres.

1971 – "Basic Principles of Urbanism and Spatial Planning" (federal policy). Positions revitalisation of historic ensembles and their evaluation within spatial/urban plans.

1970 – International symposium "Problems and Techniques of the Protection of Historic City Centres", Split. Programmatic platform for **revitalisation** and planning–heritage coupling (URBS + conservator services).

1973 – Federal Law on Spatial Planning and the Use of Building Land (SFRY). Requires **heritage treatment in all plan tiers** (operational anchor for "active" integration).

1982 – "Joint Bases for the Protection and Management of Natural and Built Heritage". Program document consolidating integrated approach (legal, planning, financial, technical).

1985 – Marasović, Aktivni pristup graditeljskom nasljeđu. Theoretical synthesis and terminology for the Croatian discourse on active protection.

2014–2018 – Croatia: "Heritage Urbanism (HERU) – Urban and Spatial Models for Revival and Enhancement of Cultural Heritage" (HRZZ-2032). A national research programme at the University of Zagreb (Faculty of Architecture) that produced methods and models to integrate cultural heritage **into** spatial/urban planning,

2021 – NexGeneration EU investment "Establishing a digital system of conservation plans (e-Konzervatorska podloga)". Launch of a national project to produce public, standardised digital conservation plans for at least 60 historic urban sites integrated with the Spatial Planning Information System (ISPU)

Provedbeni urbanistički plan uređenja i revitalizacije Gornjeg grada i Kaptola, Zagreb, 1979.

Provedbeni urbanistički plan „Splitski poluotok", Split, 1975

Provedbeni urbanistički plan „Pile – Ploče – Sv. Jakov", Dubrovnik, 1988.

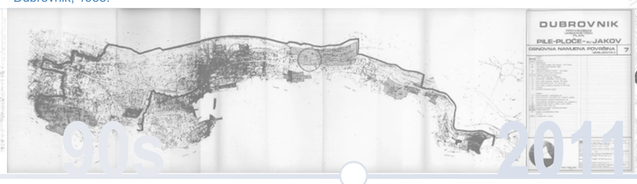

Urbanistički plan uređenja „Zvijezda", Karlovac, 2017.

Active protection

60s

1964 – Venice Charter (ICOMOS). Broadens "monument" to include urban/rural context; endorses continued use and compatible new functions

1965 – The Maison du Peuple was demolished in 1965 and replaced by the 26-story Blaton Tower, as part of a wider trend labelled "Brusselisation, a term used to describe the negative impact of rapid urban development

1969 – Brussels, 1st Council of Europe Ministers' Conference. Calls on states to adapt laws for active safeguarding and to integrate heritage into spatial/urban policies.

70s

1970 – Council of Europe, Doc. 2819 "Projet de loi relatif à la protection active du patrimoine culturel en Europe". First European law (outline) explicitly using "active protection" to steer national legislation.

1972 – UNESCO World Heritage Convention. Article 5: integrate heritage protection into comprehensive planning programmes and give heritage a function in community life.

1975 – Amsterdam Declaration (Congress on the European Architectural Heritage). Coins integrated conservation: legal, administrative, financial and technical instruments must act together

80s

1985 (in force 1987) – Granada Convention (Council of Europe). First binding European treaty on architectural heritage: inventories, statutory protection, planning coordination.

1987 – Washington Charter (ICOMOS). Historic towns: conservation must be embedded in coherent economic and spatial policies and everyday urban life

90s

1992 – Operational Guidelines (UNESCO): Cultural Landscapes introduced. Bridges natural and cultural values; planning frameworks must address both (interpretation).

1994 – Nara Document on Authenticity. Authenticity judged within cultural contexts; becomes a management/planning parameter (interpretation).

2011

2002 – Budapest Declaration on World Heritage. Seeks a fair balance between conservation, sustainability and development to improve community quality of life.

2005 – Operational Guidelines (Annex IV). Embeds authenticity/integrity in Statements of OUV and management systems.

2011 – UNESCO Recommendation on the Historic Urban Landscape (HUL). Holistic urban heritage management via four toolsets: knowledge/plan, regulation, participation/governance, finance.

2020

FIG. I. From Active Protection to HUL: a "triple" timeline tracing the evolution of integrated heritage protection within Croatia's spatial/urban planning system—policy reforms, institutional changes, and professional milestones (1950–2024) (Author, 2025)

Rationale & Research Question
Motivacija i istraživačko pitanje

Croatia has built, since the 1950s, a valuable corpus of planning–conservation practice labelled the "active approach," proactively embedding heritage values into spatial/urban planning and contemporary land use. Yet this legacy remains insufficiently documented and theoretically framed against current international doctrines. The core question is: how can Croatia's "active approach" be reinterpreted and integrated into a contemporary, internationally aligned model of heritage management and spatial planning? The ongoing reform (2021–2026) with digital, publicly accessible conservation plans provides a unique policy setting.

U razdoblju od 1950-ih do danas u Hrvatskoj se oblikovao vrijedan korpus planerskih i konzervatorskih praksi očuvanja povijesnih urbanih sredina, s naglašenim „aktivnim pristupom" koji baštinske vrijednosti proaktivno ugrađuje u sustav prostornog planiranja i suvremene uporabe prostora. Unatoč pionirskom karakteru pojedinih urbanističkih rješenja, to je nasljeđe nedovoljno dokumentirano , vrednovano ni teorijski artikulirano u svjetlu suvremenih međunarodnih doktrina. Središnje istraživačko pitanje glasi: na koji se način hrvatsko nasljeđe „aktivne zaštite" može reinterpretirati i integrirati u suvremeni, međunarodno usklađen model upravljanja baštinom i prostornog planiranja.

Country: Croatia
Central authority: Ministry of culture and media
Field structure: 4 regional conservation offices; 15 conservation departments
Key legislation: *Law on tvhe Protection and Preservation of Cultural Property* (2024)
No. of protected heritage sites: 454
No. of urban heritage sites: 183
No. of urban WHS: 7

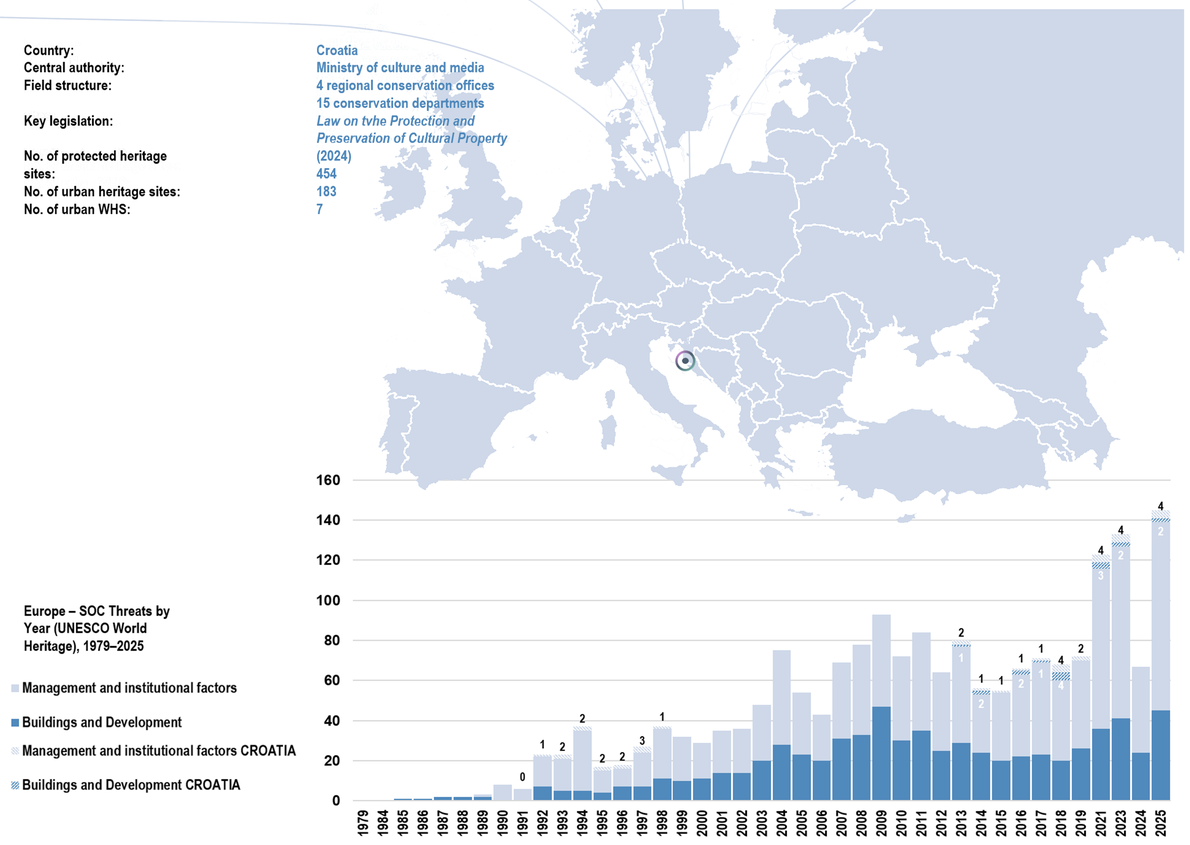

FIG. II. Research scope (Croatia) and annual UNESCO SOC threat reports in Europe, 1979–2025, split into Management and institutional factors and Buildings and Development; Croatian values highlighted within the European series. (Author, source of data: UNESCO World Heritage Centre, SOC database, "List/Chart – Croatia", available at: https://whc.unesco.org/en/soc/?id_search_state=40&action=list&mode=chart ; accessed 10 Nov 2025.)

Methods & Material
Metode i istraživački korpus

The subject of the research is the set of models of integrated protection of urban heritage sites in Croatia, considered in relation to European reference practices and the relevant normative framework. The methodology combines a normative-theoretical analysis of international and national documents, a comparative analysis of governance models in selected European countries, a historical-institutional reconstruction of developments in Croatia (1950 to the present), and case studies of Croatian cities urban plans evaluated against predefined integration criteria (spatial, functional, and visual).

Predmet istraživanja su modeli integralne zaštite graditeljskog nasljeđa u hrvatskom sustavu prostornog planiranja, sagledani u odnosu na europske referentne prakse i normativni okvir. Metodologija kombinira normativno-teorijsku analizu međunarodnih i domaćih dokumenata, komparativnu analizu modela upravljanja u odabranim europskim zemljama, povijesno-institucionalnu rekonstrukciju razvoja u Hrvatskoj (1950-danas) te studije slučaja hrvatskih gradova s evaluacijom prostornih planova prema unaprijed definiranim kriterijima integracije (prostornim, funkcionalnim i vizualnim).

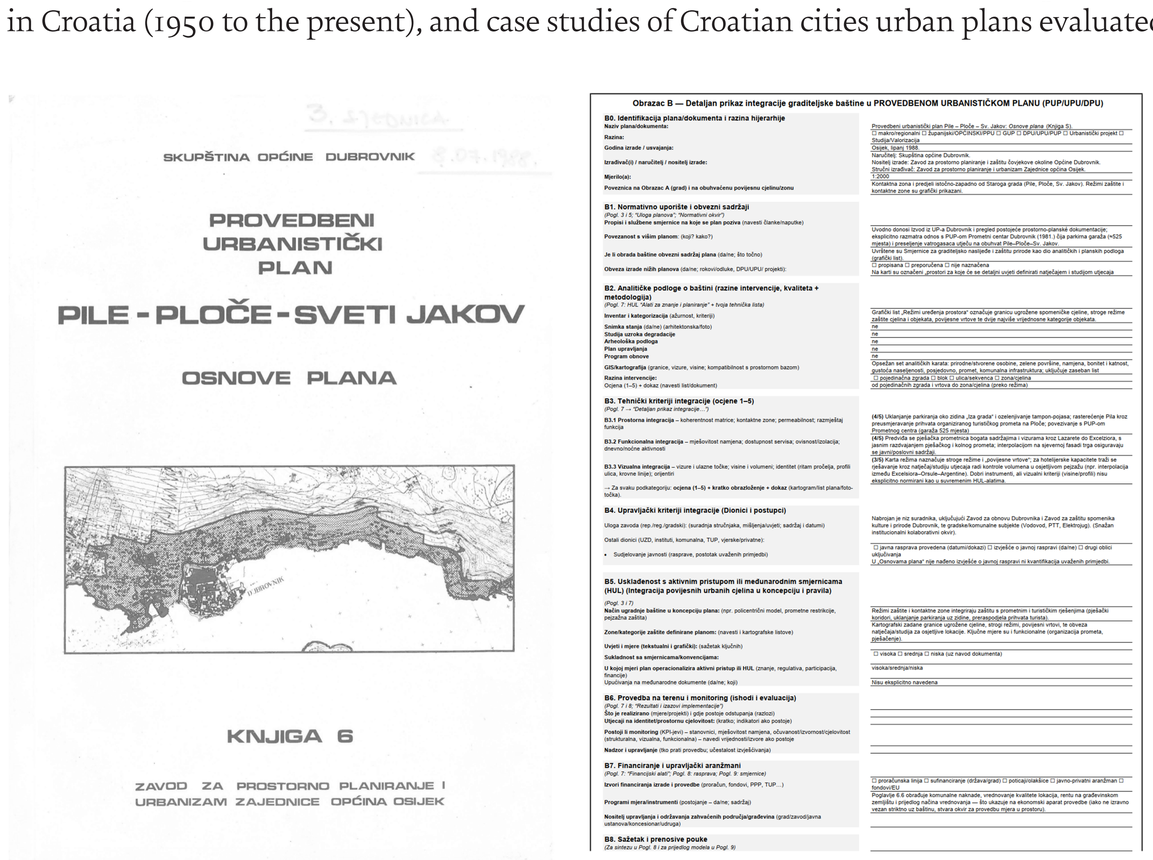
SKUPŠTINA OPĆINE DUBROVNIK

PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN

PILE - PLOČE - SVETI JAKOV

OSNOVE PLANA

KNJIGA 6

ZAVOD ZA PROSTORNO PLANIRANJE I URBANIZAM ZAJEDNICE OPĆINA OSIJEK

Obrazac B — Detaljan prikaz integracije graditeljske baštine u PROVEDBENOM URBANISTIČKOM PLANU (PUP/UPU/DPU)

B0. Identifikacija plana/dokumenta i razina hijerarhije

Nazir plana/dokumenta:	Provedbeni urbanistički plan Pile – Ploče – Sv. Jakov: Osnove plana (Knjiga 5).
Razina:	☐ makroregionalni ☐ županijski/OPĆINSKI/PPU ☐ GUP ☐ DPU/UPU/PUP ☐ Urbanistički projekt ☐ Studija/Valorizacija
Godina izrade / usvajanja:	Osijek, lipanj 1988.
Izrađivač(i) / naručitelj / nositelj izrade:	Naručitelj: Skupština općine Dubrovnik. Nositelj izrade: Zavod za prostorno planiranje i zaštitu čovjekove okoline Općine Dubrovnik. Stručni izrađivač: Zavod za prostorno planiranje i urbanizam Zajednice općina Osijek.
Mjerilo(a):	1:2000
Područnica na Obrazac A (grad) i na obuhvaćenu povijesnu cjelinu/zonu	Kontaktna zona i pretpri stničnio zapadno od Staroga grada (Pile, Ploče, Sv. Jakov): Režimi zaštite i kontaktne zone su grafički prikazani.

B1. Normativno uporište i obvezni sadržaji
(Pogl. 3 / 5; "Uloga planova"; "Normativni okvir")

Propisi i službene smjernice na koje se plan poziva (navesti članke/naputke)	
Povezanost s višim planom: (koji? kako?)	Uvodno donosi izvod iz UP-a Dubrovnik i pregled postojeće prostorno-planske dokumentacije, eksplicitno razmatra odnos s PUP-om Prometni centar Dubrovnik (1981.) čija parkirna garaža (+525 mjesta) i preseljenje vatrogasaca utječu na obuhvat Pile–Ploče–Sv. Jakov.
Je li obrada baštine obvezni sadržaj plana (da/ne; što točno)	Uvršteno su Smjernice za graditeljsko nasljeđe i zaštitu prirode kao dio analitičkih i planskih podloga (grafički list).
Obveza izrade niže planova (da/ne; rokovi/iduće, DPU/UPU/ projekti):	☐ propisana ☐ preporučena ☐ nije naznačena Na karti su označeni „prostori za koje će se detaljni uvjeti definirati natječajem i studijom utjecaja

B2. Analitičke podloge o baštini (razine intervencije, kvaliteta + metodologija)
(Pogl. 7; HUL "Alati za znanje i planiranje" + tvoja tehnička lista)

Inventar i kategorizacija (ažurnost, kriteriji)	Grafički list „Režimi uređenja prostora" označuje granicu ugrožene spomeničke cjeline, stroge režime zaštite cjelina i objekata, povijesne vrtove te druge najviše vrijednosne kategorije objekata.
Snimka stanja (da/ne) (arhitektonska/foto)	ne
Studija uzroka degradacije	ne
Arheološka podloga	ne
Plan upravljanja	ne
Program obnove	ne
GIS/kartografija (granice, vizure, visine; kompatibilnost s prostornom bazom)	Oskešan set analitičkih karata: prirodne/stvorene osobine, zelene površine, namjena, bonitet i katnost, gustoća naseljenosti, posjednovno, promet, komunalna infrastruktura; uključuje zasebан list.
Razina intervencije: Ocjena (1–5) + dokaz (navesti list/dokument)	☐ pojedinačna zgrada ☐ blok ☐ ulica/sekvenca ☐ zona/cjelina od pojedinačnih zgrada i vrtova do zona/cjelina (preko režima)

B3. Tehnički kriteriji integracije (ocjene 1–5)
(Pogl. 7 → "Detaljan prikaz integracije…")

B3.1 Prostorna integracija – koherentnost matrice; kontaktne zone; permeabilnost; raznjelitaj funkcija	**(4/5)** Uklanjanje parkirnja oko zidina „za grada" i ozelenjivanje tampon-pojasa; rasterećenje Pila kroz preusmjeravanje prihvata organiziranog turističkog prometa na Ploče; povezivanje s PUP-om Prometnog centra (garaža 525 mjesta)
B3.2 Funkcionalna integracija – mješovitost namjena; dostupnost servisa; ovisnost/izolacija; dnevno/noćne aktivnosti	**(4/5)** Predviđa se oslačka prometnica bogata sadržajima i vizurama kroz Lazarete do Excelzora, s jasnim razdvajanjem pješačkog i kolnog prometa; interpolacijom na sjevernoj fasadi trga osiguravalu se javni/postovni sadržaj.
B3.3 Vizualna integracija – vizure i ulazne točke; visine i volumeni; identitet (ritam pročelja, profili ulica, krovne linije); snjentir	**(3/5)** Karta režima naznačuje stroge režime i „povijesne vrtove"; za hotelijerske kapacitete traži se rješavanje kroz natječaj/studiju utjecaja radi kontrole volumena u osjetljivom pejzažu (npr. interpolacija između Excelsiora–Orsula–Argentine). Dobri instrumenti, ali vizualni kriteriji (visine/profili) nisu eksplicitno normirani kao u suvremenim HUL-alatima.
→ Za svaku podkategoriju: **ocjena (1–5) + kratko obrazloženje + dokaz** (kartogram/list plana/foto-točka).	

B4. Upravljački kriteriji integracije (Dionici i postupci)

Uloga zavoda (rep./reg./gradski): (suradnja stručnjaka, mišljenja/uvjeti; sadržaj i datumi)	Nabrojan je niz suradnika, uključujući Zavod za obnovu Dubrovnika i Zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Dubrovnik, te gradske/komunalne subjekte (Vodovod, PTT, Elektrovjg). (Snažan institucionalni kolaborativni okvir).
Ostali dionici (UZD, institut, komunalna, TUP, vjerske/privatne):	
• Sudjelovanje javnosti (rasprave, postotak uvaženih primjedbi)	☐ javna rasprava provedena (datumi/dokazi) ☐ izvješće o javnoj raspravi (da/ne) ☐ drugi oblici uključivanja U „Osnovama plana" nije rađeno izvješće o javnoj raspravi ni kvantificacija uvaženih primjedbi.

B5. Usklađenost s aktivnim pristupom ili međunarodnim smjernicama (HUL) (Integracija povijesnih urbanih cjelina u koncepciju i pravila)
(Pogl. 3 / 5)

Način ugradnje baštine u koncepciju plana: (npr. policentrični model, prometne restrikcije, pejzažna zaštita)	Režimi zaštite i kontaktne zone integriraju zaštitu s prometnim i turističkom rješenjima (pješački koridori, ukidanje parkirnja uz zidine, preraspodjela prihvata turista).
Zone/kategorije zaštite definirane planom: (navesti i kartografske listove)	Kartografski zadane granice ugrožene cjeline, strogi režimi, povijesni vrtovi, te odveza natječaj/studija za osjetljive lokacije. Ključne mjere su i funkcionalne (organizacija prometa, pješačenje).
Uvjeti i mjere (tekstualni i grafički): (sažetak ključnih)	
Sukladnost sa smjernicama/konvencijama:	☐ visoka ☐ srednja ☐ niska (uz navod dokumenta)
U kojoj mjeri plan operacionalizira aktivni pristup ili HUL (znanje, regulativa, participacija, financije)	visoka/srednja/niska
Upućivanja na međunarodne dokumente (da/ne; koji)	Nisu eksplicitno navedena

B6. Provedba na terenu i monitoring (ishodi i evaluacija)
(Pogl. 7 i 8; "Rezultati i izazovi implementacije")

Što je realizirano (mjere/projekti) i gdje postoje odstupanja (razlozi)	
Utjecaj na identitet/prostornu cjelovitost: (kratko; indikatori ako postoje)	
Postoji li monitoring (KPI-jevi) – stanovnici, mješovitost namjena, očuvanost/izvornost/cjelovitost (strukturalna, vizualna, funkcionalna) – navesti vrijednosti/izvore ako postoje	
Nadzor i upravljanje (tko prati provedbu; učestalost izvješćivanja)	

B7. Financiranje i upravljački aranžmani
(Pogl. 7: "Financijski alati"; Pogl. 8: rasprava; Pogl. 9: smjernice)

Izvori financiranja izrade i provedbe (proračun, fondovi, PPP, TUP…)	☐ proračunska linija ☐ sufinanciranje (državaivgrad) ☐ policaj/otakšice ☐ javno-privatni aranžman ☐ fondovi/EU
Programi mjera/instrumenti (postojanje – da/ne; sadržaj)	Poglavlje 6.6 obrađuje komunalne naknade, vrednovanje kvalitete lokacija, rentu na građevinskom zemljištu i prijedlog načina vrednovanja — što ukazuje na ekonomski aparat provedbe (iako ne izravno vezan strktno uz baštinu, stvara okvir za provedbu mjera u prostoru).
Nositelj upravljanja i održavanja zahvaćenih područja/građevina (grad/zavod/javna ustanova/koncesionar/udruga)	

B8. Sažetak i prenosive pouke
(Za sintezu u Pogl. 8 i za prijedlog modela u Pogl. 9)

FIG. III. Implementation Urban Plan Pile–Ploče–Sveti Jakov (Dubrovnik) (1988), together with Catalogue Form B—the detailed matrix for documenting heritage integration within implementation urban plans (PUP/UPU/DPU) (Author, 2025)

Findings & Contribution (anticipated)
Rezultati i doprinos (očekivani)

Criteria & toolset: operational criteria for integrated protection and an interoperable toolset mapped to a spatial–functional hierarchy.
Typology: classification of European governance models and instruments to benchmark Croatia.
Genealogy & synthesis: reconstruction of Croatia's planning–conservation lineage and articulation of an integrated model aligned with HUL—combining participatory, scientific–planning, regulatory and financial instruments—tailored to Croatia's institutional framework.

Kriteriji i skup alata: operacionalni kriteriji integrirane zaštite i interoperabilni skup alata utemeljen na prostorno-funkcionalnoj hijerarhiji.
Tipologija: klasifikacija europskih modela upravljanja i instrumenata radi usporedbe s Hrvatskom.
Genealogija i sinteza: rekonstrukcija hrvatske linije planersko-konzervatorske prakse i oblikovanje integriranog modela usklađenog s HUL-om—participativni, planski, regulatorni i financijski instrumenti—prilagođenog domaćem institucionalnom okviru.